

Leden van de digitale bibliotheek

Ieder bibliotheeklid kan een gratis lidmaatschap aanvragen om bij de online Bibliotheek e-books en luisterboeken te lenen. Van alle e-bookaccounts wordt de helft actief gebruikt. Het aantal e-bookaccounts stijgt, evenals de hoeveelheid *digital only*-lidmaatschappen en het aantal LuisterBiebaccounts. Hoewel het merendeel van de actieve e-bookaccounts in het bezit is van volwassen bibliotheekleden, neemt ook het aantal actieve jeugdleden toe.

Wat is de landelijke digitale openbare bibliotheek?

De landelijke digitale openbare bibliotheek, ofwel de [online Bibliotheek](#), biedt bibliotheekleden toegang tot e-books en luisterboeken. Tot 2019 bood de online Bibliotheek ook online cursussen aan. Daarnaast wordt via de online Bibliotheek één keer per jaar [VakantieBieb](#) opengesteld: een gratis app met 50-60 e-books voor het hele gezin. De VakantieBieb app opent op 1 juni met e-books voor jeugd, waarmee kinderen en jongeren kunnen doorlezen in de vakantie en hun leesvaardigheid op peil kunnen houden. Op 1 juli komen ook de e-books voor volwassenen beschikbaar. De VakantieBieb sluit op 31 augustus.

Welke typen lidmaatschappen zijn er?

Leden van een lokale bibliotheek kunnen gratis een account aanmaken om e-books te lenen - een zogeheten combi-lidmaatschap. In 2016 is een tweede type lidmaatschap toegevoegd: het Landelijk Digitaal Lidmaatschap, ofwel *digital only*. Dit type lidmaatschap geeft uitsluitend toegang tot de collectie van de online Bibliotheek, die bestaat uit e-books en luisterboeken. Elke Nederlander vanaf 18 jaar kan zich aanmelden voor dit landelijke digitale lidmaatschap. Dit in tegenstelling tot het combi-lidmaatschap, waarvoor een fysiek lidmaatschap bij een openbare bibliotheek vereist is.

Om gebruik te maken van de diensten van de online Bibliotheek, hebben bibliotheekleden een apart account nodig. Om e-books en luisterboeken te lenen, loggen leden in op de website van de online Bibliotheek of via de online Bibliotheek-app. Deze app vervangt vanaf september 2020 de oude e-books-app en de LuisterBieb-app. Vanaf dit moment zijn luisterboeken niet meer gratis toegankelijk, maar is ook een abonnement nodig om luisterboeken te kunnen lenen.

Tot september 2020 was een koppeling met het e-bookaccount van de online Bibliotheek bij registratie voor de LuisterBieb en VakantieBieb niet noodzakelijk. Hierdoor kon overlap ontstaan tussen het aantal e-bookaccounts, accounts van de LuisterBieb en de VakantieBieb en is het tot 2021 niet het mogelijk om op totaalniveau uitspraken te doen over de lidmaatschappen van de online Bibliotheek.

Helft e-bookaccounts wordt actief gebruikt

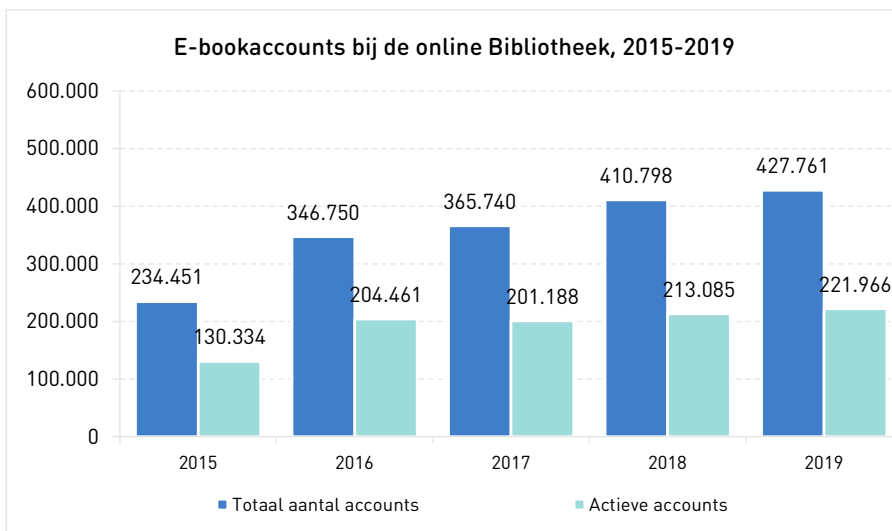
Sinds de start in 2014 heeft de online Bibliotheek een forse groei doorgemaakt. Destijds werden via Bibliotheek.nl ruim 80 duizend nieuwe e-bookaccounts aangemaakt. Eind 2016 hadden 346 duizend bibliotheekleden een e-bookaccount, eind 2019 waren dat er bijna 428 duizend. Circa 2%

van de volwassenen en 3% van de kinderen in Nederland beschikt daarmee over een e-bookaccount. Van alle e-bookaccounts kan 52% worden aangemerkt als actief, met minimaal één uitlening in de afgelopen 12 maanden (Van de Burgt & Van de Hoek, 2020; CBS, 2020). Zes op de tien e-book leners gebruiken hiervoor de e-book app van de online Bibliotheek (31% Android, 29% iOS), 34% leest meestal via de e-reader (De Bruijn & Van der Hoorn, 2019).

Actieve en niet-actieve accounts

Vanuit de Gegevenslevering Wsob worden de volgende definities gehanteerd voor het totaal aantal accounts en het aantal actieve accounts:

- › Totaal aantal accounts: het aantal accounts dat op 31 december geldig is. Geldig (of 'gerechtigd') houdt in dat het account is gekoppeld aan een lidmaatschap van de openbare bibliotheek of aan een digitaal lidmaatschap en dat niet is geblokkeerd, bijvoorbeeld vanwege een openstaande betaling;
- › Actieve accounts: (op 31 december) geldige accounts, waarmee in het peiljaar minstens één digitaal product (e-books, luisterboeken of cursussen) is geleend;
- › Niet-actieve accounts: (op 31 december) geldige accounts, waarmee in het peiljaar geen digitale producten (e-books, luisterboeken of cursussen) zijn geleend.

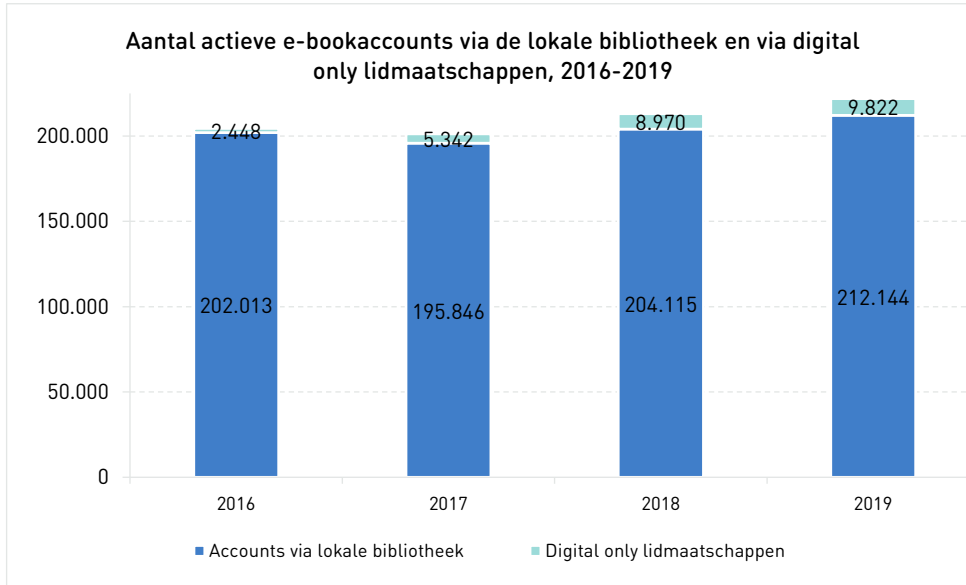

Bron: Van de Burgt & Van de Hoek, 2020; CBS, 2020.*

**In 2018 zijn verbeteringen in het ledenbestand van de landelijke digitale openbare bibliotheek doorgevoerd, waarmee inzichtelijk kan worden gemaakt of een e-bookaccount gekoppeld is aan een geldig lidmaatschap van de openbare bibliotheek of een geldig digitaal lidmaatschap. Deze verbeteringen zijn doorgevoerd over de lidmaatschapsstatistieken van 2017 en 2018. Vanaf 2017 telt de KB alleen de accounts mee die gekoppeld kunnen worden aan een lidmaatschap dat op 31 december geldig was. In voorgaande jaren zijn deze niet-geldige accounts echter nog meegeteld.*

Stijging *digital only*-lidmaatschappen

Bijna alle leden met e-bookaccounts zijn tevens lid van een lokale bibliotheek (97%). Hoewel het aandeel *digital only*-lidmaatschappen ten opzichte van het totaal aantal e-bookaccounts relatief klein is, lijkt deze abonnementsvorm wel degelijk aan een behoefte tegemoet te komen. Dit type lidmaatschap is gericht op een nieuwe groep lezers die wel graag e-books leent, maar geen interesse heeft in een lidmaatschap van de lokale bibliotheek. Het aantal actieve *digital only*-lidmaatschappen steeg van circa 2,5 duizend accounts in 2016 naar ruim 12 duizend accounts in 2019 (Van de Burgt & Van de Hoek, 2020; CBS, 2020).

Bron: Van de Burgt & Van de Hoek, 2020; CBS, 2020.*

*Het merendeel van de actieve digitale lidmaatschappen waarvan de leeftijd van de gebruiker onbekend is, bestaat uit digitale lidmaatschappen. Dit zijn lidmaatschappen van volwassenen waarvan de exacte leeftijd onbekend is. Hierdoor telt het totaal van de leeftijdscategorieën van 18 tot 100 jaar tot een ander percentage op dan het aandeel volwassen leden, waarin deze groep wel meegeteld wordt.

Aantal actieve accounts LuisterBieb blijft stijgen

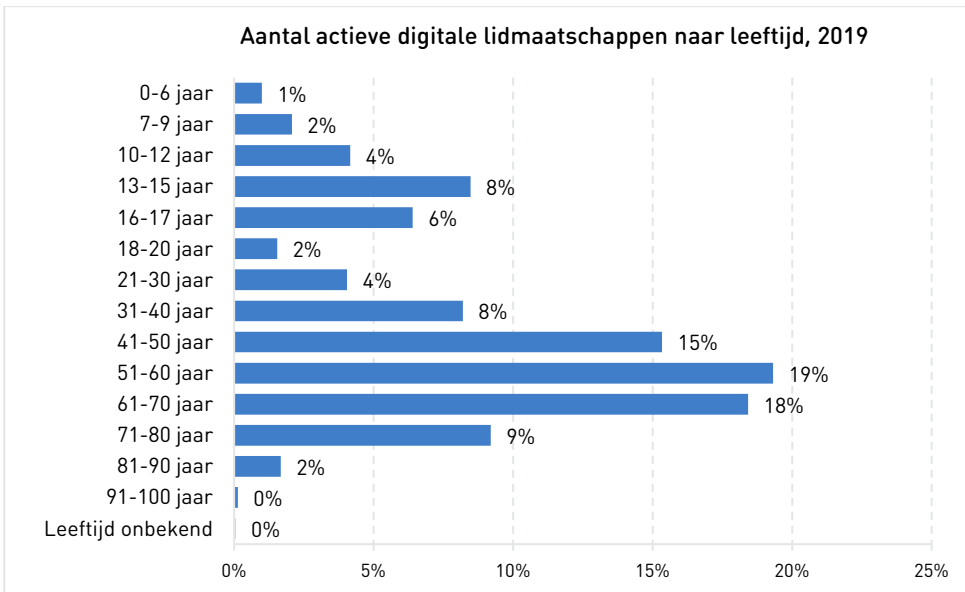
Het aantal actieve accounts van de LuisterBieb blijft toenemen. In 2019 waren er ruim 147 duizend mensen met een LuisterBiebaccount die in dat jaar minimaal één luisterboek leenden. Het aantal actieve accounts van de VakantieBieb nam in 2019 licht toe, tot circa 218 duizend accounts. De daling in 2018 (circa 213 duizend actieve accounts) is mogelijk te verklaren door de kortere openstelling van de VakantieBieb in 2018: in dat jaar werd de volledige collectie beschikbaar gesteld vanaf 1 juli in plaats van 1 juni (Van de Burgt & Van de Hoek, 2020; CBS, 2020).

Aantal actieve accounts	2015	2016	2017	2018	2019
E-books	130.334	204.461	201.188	213.085	221.966
LuisterBieb	25.334	51.538	100.758	123.055	147.420
VakantieBieb	90.418	233.172	254.406	213.921	218.163
Cursussen	-	9.852	34.123	36.418	-

Bron: Van de Burgt & Van de Hoek, 2020; CBS, 2019.

Aantal actieve jeugdleden neemt toe

Het merendeel van de actieve e-bookaccounts is van volwassen bibliotheekleden (78%). De helft van de actieve accounts is van leden tussen de 40 en 70 jaar oud. Ondanks het grote aandeel volwassen leden nam het aandeel van de actieve jeugdleden de laatste jaren toe, van 18% in 2016 tot 22% in 2019 (Van de Burgt & Van de Hoek, 2020; CBS, 2020; KB, 2020). Dat het aantal digitale jeugdleden in absolute zin gering is, komt doordat de e-book collectie bij de start in 2014 primair gericht was op volwassenen. Ook verloopt de uitbreiding van de jeugdcollectie e-books langzamer dan die voor volwassenen, doordat het uitgeversaanbod van e-books voor de jeugd kleiner is.

Bron: KB, 2020¹.

Online Bibliotheek-leden zijn fanatieke lezers

Uit onderzoek naar leners van e-books en luisterboeken blijkt dat de online Bibliotheekgebruiker vaker een vrouw is, van 50 jaar of ouder, met een middelbare of hogere opleiding (Damen & Blokker, 2017; De Bruijn & Van der Hoorn, 2019). Online Bibliotheek-gebruikers zijn fanatieke lezers: drie op de vijf leest minimaal eens per week in een e-book en de helft leest daarnaast in een papieren boek. De meeste boeken die worden geleend bij de online Bibliotheek (gemiddeld 30 per jaar) worden ook gelezen (gemiddeld 27 per jaar). Voor 33% van de leden is de online Bibliotheek de enige manier om aan e-books te komen (Damen & Blokker, 2017). Mensen die geen lid zijn van de online bibliotheek vinden het abonnement veelal te duur, hebben geen interesse in de online bibliotheek of geven de voorkeur aan papieren boeken (Blokker & Senster, 2018).

Vervangt digitaal fysiek?

De trend van een groeiend aantal digitale leden komt overeen met de conclusie uit het onderzoek *Lees:Tijd* van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), waaruit blijkt dat de groep papierlezers weliswaar groter is dan de groep schermlezers, maar dat de twee groepen, in vergelijking met voorgaande jaren, steeds dichterbij elkaar komen (Wennekers et al., 2018). Toch zal er voorlopig nog voldoende vraag zijn naar de fysieke collectie. Hoewel er groei zit in het aantal digitale lidmaatschappen, betreft het relatief gezien namelijk nog steeds maar een klein deel van de bibliotheekleden: in 2019 had 13% van de volwassen bibliotheekleden een actief digitaal lidmaatschap (Van de Burgt & Van de Hoek, 2020).

Bronnen

- > Blokker, L. & Senster, J. (2018). *Onderzoek digitale diensten KB. Rapport kwantitatief onderzoek*. Amsterdam: Motivaction, in opdracht van KB.

¹ Het merendeel van de actieve digitale lidmaatschappen waarvan de leeftijd van de gebruiker onbekend is, bestaat uit *digital only*-lidmaatschappen. Dit zijn lidmaatschappen van volwassenen waarvan de exacte leeftijd onbekend is. Hierdoor telt het totaal van de leeftijds categorieën van 18 tot 100 jaar tot een ander percentage op dan het aandeel volwassen leden, waarin deze groep wel meegeteld wordt.

- › Bruijn, S. van de & Hoorn, N. van der (2019). *Bezoekers van online Bibliotheek geven hun mening. Klanttevredenheidsonderzoek naar de website, e-books app & de LuisterBieb app van online Bibliotheek*. Amsterdam: MWM2, in opdracht van KB.
- › Burgt, A. van de & Hoek, S. van de (2020). [Bibliotheekstatistiek 2019](#). Den Haag: KB.
- › Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), StatLine (2020). [Landelijke digitale openbare bibliotheek; gebruik, accounts en licenties](#).
- › Damen, D. & Blokker, I. (2017). *De online Bibliotheek: Wensen en behoeften van gebruikers en potentiële gebruikers*. Amsterdam: Motivaction, in opdracht van KB.
- › KB (2020). *Datawarehouse*.
- › Wennekers, A., Huysmans, F. & Haan, J. de (2018). [Lees:Tijd](#). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).